

SÖZLEŞMELİ ÜRETİM MODELİ

NİSAN 2024

SÖZLEŞMELİ ÜRETİM MODELİ

Gerekçe

Tarım sektöründe sözleşmeli üretimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla 2023 yılında 5488 sayılı Tarım Kanununun 13. maddesinde kapsamlı bir değişiklik yapılarak, Tarım ve Orman Bakanlığı sözleşmeli üretimin usul ve esaslarını düzenlemek üzere yetkilendirilmiştir.

"Türkiye Yüzyılında Tarımda Değişim ve Dönüşümü" gerçekleştirmeye imkân sağlayacak şekilde, "*Planlı Üretim Modeli*" ile eş güdüm halinde tarafların hak ve sorumluluğunu koruyacak sözleşmeli üretim modelinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mevcut Durum

5488 sayılı Tarım Kanununun 13. maddesinde, 23 Mart 2023 tarihinde yapılan değişiklik ile sözleşmeli üretimin usul ve esasları kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemede öne çıkan hususlar Kanunda yer alan sıralama ile aşağıdaki şekildedir:

- Tarımsal faaliyet alanlarına göre sözleşme genel şartlarının Bakanlık tarafından belirlenmesi,
- Salgın hastalıklar, tarım ürünleri ticaretinde yaşanan gelişmeler karşısında arz güvenliğinin sağlanması, tarımsal üretimin iç veya dış talebe uygun olarak ayarlanması veya bitki ve hayvan sağlığının korunması amacıyla, ihtiyaç halinde Bakanlıkça belirlenen ürünlerin sözleşmeli olarak üretilmesi,
- Sözleşmeli üretime münhasıran bir kayıt sisteminin oluşturulması,
- Tarımsal üretim sözleşmesine tabi ürünlere veya üretim varlıklarına sigorta yaptırılması,
- Alımdan veya satımdan vazgeçen üretici ya da alıcılar için ceza koşulu,
- Tarımsal üretim sözleşmesinden doğan davalarda arabulucuya başvurulmuş olma şartı getirilmesi ve basit yargılama usulünün uygulanması,
- Sözleşmeden doğan davalar ile icra takiplerinde üreticinin yapılacak tüm yargılama ve icra takip giderlerinden geçici olarak muaf tutulması.

Kanun değişikliğine istinaden;

- Adalet Bakanlığınca, 1 Eylül 2023 tarihinde Tarımsal Üretim Sözleşmesinden Doğan Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Arabuluculuk Yönetmeliği,
- Tarım ve Orman Bakanlığınca, 15 Eylül 2023 tarihinde Sözleşmeli Üretimin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Ayrıca faaliyet alanlarına göre tip sözleşmeler hazırlanmıştır.

İhtiyaç Analizi

Uzun yıllardan beri uygulanan şeker pancarı üretimi dahil olmak üzere mevcut durumda çiftçilerimizin ve üretim alanının yaklaşık % 5'inde sözleşmeli üretim yapılmaktadır. Tarafların hak ve sorumluluklarını koruyacak ve tarım sektöründe arz-talep dengesinin tesis edilmesine imkân sağlayacak şekilde sözleşmeli üretimin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sözleşmeli tarımın geliştirilmesinde, üretim süreçleri yanında iç ve dış ticaret alanında bütüncül yaklaşım ile yeni tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Öngörülen Politika Önerileri**1. Dış Ticaret Tedbirleri**

- İhracatta Sözleşmeli Üretim: Yurt içi arz güvenliğini korumak üzere, ihracı kayda bağlanarak kısıtlama getirilen salça, dondurulmuş patates, soğan vb. ürünler için sözleşmeli üretim yaptırana özel ihracat ön izni düzenlemesi.
"Seçilmiş ürünlerde sözleşmeli üretim yaptırana ihracatçılara, belli oranlarda ihracat ön izinlerinin verilmesi; ihracatta öngörülebilirliğin oluşmasına ve yurt dışı pazarların korumasına imkân sağlarken, yurt içinde ise hasat döneminde fiyat dalgalanmalarının azaltılmasına ve fiyat istikrarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır."
- İthalatta Sözleşmeli Üretim: Yurt içi üretimin yeterli olmaması nedeniyle ithal edilen soya, yağlı tohumlar, yem ham maddeleri vb. ile besilik hayvan ithalatçalarına belli oranlarda yurt içinde sözleşmeli yetiştiricilik yaptırma şartının getirilmesi veya sözleşmeli üretim yapanlara ilave ithalat kotaları oluşturulması.
"Seçilmiş ürünlerin ithalatında sözleşmeli üretim düzenlemesi; ithalata dayalı ham madde ile üretim yapan sanayici veya tüccarın yerli üretime yönelmelerini sağlayarak yurt içi arzı geliştirilecektir. Ayrıca, sözleşmeli yetiştiriciliğin gereği olarak alım garantisi ve girdilerin (tohum, gübre, yem vb.) aynı olarak karşılanması, hem üreticilerin pazarlama sorununu azaltacak hem de işletme sermayesinin temininde güçlük yaşayan çiftliklerde üretimin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır."

2. İç Ticaret Tedbirleri

- Perakende zincir marketlerin, belirli ürünleri sözleşmeli üretim ile temin etmeleri.
"Ülke genelinde yaygın bir şekilde tarım ve gıda ürünleri pazarlayan perakendecilerin belirli ürünleri (soğan, patates, yumurta, süt vb.) kademeli bir şekilde sözleşmeli üretimden temin etmeleri, bu ürünlerde pazarlama zincirini kısaltacak, üretici ve tüketici fiyatları arasındaki farkı azaltacak ve fiyat istikrarına katkı sağlayacaktır."
- Süt sektöründe sözleşmeli üretim ve satış düzenlemesi.
"Şeker ve tütün gibi ürünlerde uygulanan ham maddenin sözleşmeli olarak temin edilmesi şartının, süt sektörü için de uygulanması ile tarafların Bakanlıkça belirlenen tip sözleşmeye uygun olarak faaliyette bulunmaları temin edilecek ve küçük üreticilerin korunarak üretimin sürdürülebilirliğine imkân tanınacaktır."

3. Sigorta Düzenlemesi

- Doğal afetlere yönelik yapılan tarım sigortası yanında, sözleşmeden doğan alacakların da sigorta edilmesi.

4. Tarım ve Ticaret Politikalarında Bütüncül Yaklaşım

- Üretim planlaması çalışmalarında, sözleşmeli üretim ile entegrasyon sağlanması,
- Hibe, kredi vb. kamu desteklerinde sözleşmeli üretime öncelik verilmesi,
- Hal Kanunu uygulamaları ve tarım satış kooperatifleri ile diğer üretici örgütlerinin üyeleri adına sanayici ve tüccarla sözleşmeli üretim yapmalarını teşvik edecek tedbirlerin alınması.
- Seçilmiş ürünlerde hasat döneminde ithalatın kısıtlanması, arz açığı olan ürünlerde ise yurt içinden sözleşmeli alım yapanlara ithalat avantajları getirilmesi önerilmektedir.